

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

<http://krakow.ipn.gov.pl/pl4/aktualnosci/41489,11-Dni-Pamieci-Ofiar-Gestapo-Krakow-812-wrzesnia-2017.html>
2018-06-21, 06:52

11. Dni Pamięci Ofiar Gestapo – Kraków, 8–12 września 2017

W 2007 roku Muzeum Historyczne Miasta Krakowa oddział Ulica Pomorska zainicjowało coroczne obchody Dnia Pamięci Ofiar Gestapo, pragnąc zachować w pamięci krakowian i małopolan tragiczną historię domu przy ul. Pomorskiej 2. Dzień ten jest obchodzony we wrześniu w związku z rocznicą przejścia przez niemieckie formacje policyjne Domu Śląskiego (13 września 1939).

W obchodach biorą udział kombatancki, przedstawiciele władz państwowych i lokalnych, kompania honorowa Wojska Polskiego, orkiestra wojskowa, uczniowie krakowskich szkół oraz mieszkańcy Krakowa i Małopolski. W programie obchodów znajdują się takie punkty, jak uroczysty apel ku czci ofiar gestapo, złożenie kwiatów pod tablicą pamiątkową na fasadzie Domu Śląskiego przy ul. Pomorskiej 2, pokazy filmów archiwalnych czy prelekcje przygotowane przez pracowników oddziału Ulica Pomorska, a także gra miejska. Oddział IPN w Krakowie na apelu ku czci ofiar gestapo, reprezentować będzie Dyrektor Oddziału - dr hab. Filip Musiał.

Instytut Pamięci Narodowej jest jednym z honorowych patronów tego wydarzenia. Oddział IPN w Krakowie w szczególności [ragnie zaprosić na konferencję „Dlaczego warto wracać do bolesnej przeszłości?”, w trakcie której swoje odczyty będą mieli przedstawiciele Instytutu. Zachęcamy również do organizowanej przez pracowników Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej w Krakowie gry terenowej „W służbie Ojczyźnie i bliźniemu”, poświęconej działalności konspiracyjnej Szarych Szeregów oraz pomocy dla ludności żydowskiej.

13 września 1939 roku, kilka dni po wkroczeniu oddziałów Wehrmachtu do Krakowa, budynek Domu Śląskiego został zajęty przez niemieckie formacje policyjne i do 17 stycznia 1945 roku był siedzibą Komendy Policji i Służby Bezpieczeństwa w dystrykcie Kraków. IV wydziałem Komendy była Tajna Policja Państwowa (Geheime Staatspolizei) – gestapo. Dziś w budynku przy ulicy Pomorskiej znajdują się zabytkowe cele aresztu gestapo z zachowanymi inskrypcjami więźniów, stanowiącymi wstrząsający dokument niemieckiej okupacji miasta, nad którymi Muzeum Historyczne Miasta Krakowa sprawuje pieczę.

W pokojach I i II piętra budynku przy Pomorskiej odbywały się przesłuchania osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy hitlerowskiego aparatu bezpieczeństwa. Przewożono tutaj aresztowanych bezpośrednio z miejsc zatrzymania, a także z więzienia przy Montelupich, również zaadaptowanego dla potrzeb niemieckiego aparatu represji. W piwnicach Domu Śląskiego gestapo urządziło podręczny areszt, budując ściankę działową odcinającą dużą powierzchnię piwniczną (stanowiącą przed 1939 rokiem magazyny żywności stołówki Domu Śląskiego) i tworząc trzy niewielkie cele (o powierzchni nieco ponad 24 m²) z korytarzem i ubikacją, z wejściem od strony podwórka. Z okresu wojny nie zachowały się żadne niemieckie

dokumenty świadczące o tym, co działo się w Domu Śląskim przez ponad pięć lat hitlerowskiej okupacji. Wiedzę o wydarzeniach tego okresu uzyskano dzięki licznym relacjom przekazanych przez osoby, które przeżyły straszliwe tortury zadawane więźniom Pomorskiej. Do dzisiaj nie jest dokładnie znana liczba osób (nie tylko Polaków), które przeszły przez katownię gestapo przy ul. Pomorskiej.

Tegoroczne obchody mają dwóch patronów: Tadeusza Paziuka i Zbigniewa Kluskę.

Tadeusz Paziuk (1894-1944)

W czasie I wojny światowej służył w armii austro - węgierskiej, po wojnie natomiast w żandarmerii Wojska Polskiego. Od 1 grudnia 1919 roku służył w policji. W 1925 r. był nadkomisarzem, referentem administracyjnym i zastępcą (od 9.12.1924 r.) komendanta okręgu XIV, Policji Państwowej Województwa Poleskiego. W Policji Państwowej służył do maja 1926 r. W latach 1927-1931 pracował w Poselstwie Rzeczypospolitej Polskiej w Rio de Janeiro. W latach 1933- 1939 był komornikiem Sądu Grodzkiego min. w Niemirowie, w Chodorowie oraz w Tarnopolu. W czasie II wojny światowej przeniósł się do Krakowa i mieszkał przy ul. Siemiradzkiego 6.

W 1943 r. został aresztowany przez Gestapo za pomoc udzielaną Żydom i uwięziony w więzieniu na Montelupich, gdzie przebywał do stycznia 1944 roku. Został zamordowany i figuruje na tzw. afiszu śmierci z 29.01.1944 r., pod numerem 36: „Komornik sądowy Tadeusz Paziuk z Krakowa za przychylność okazaną Żydówce przez udzielenie schronienia”.

Zbigniew Kluska (1918-1944)

Urodził się w Krakowie. Od roku 1937 był studentem wydziału lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Od grudnia 1940 r. był żołnierzem ZWZ (Związek Walki Zbrojnej- AK (Armia Krajowa). W wyniku donosu został aresztowany przez Gestapo 15 grudnia 1943 r. podczas dyżuru w szpitalu przy ul Kopernika 17 w Krakowie. Po bestialskich przesłuchaniach w budynku Gestapo przy ul Pomorskiej 2 został osadzony w więzieniu Montelupich i oskarżony o *rozprowadzanie pism wywrotowych i wiedzy o nielegalnym posiadaniu broni a nie powiadomieniu o tym władzy.*

Został przez sąd doraźny przy Kommandeur der Sicherheitspolizei und des SD für den Distrikt Krakau zasądzony na karę śmierci w dniu 29.01.1944 r. i rozstrzelany w marcu 1944 r.

DNI PAMIĘCI OFIAR GESTAPO - PROGRAM OBCHODÓW

8 września (piątek)

9.00 – msza święta w kościele św. Szczepana (ul. H. Sienkiewicza 19)

10.00-10.50 – uroczysty apel ku czci ofiar gestapo i złożenie kwiatów przy tablicy pamiątkowej

z udziałem żołnierzy Wojska Polskiego (ul. Pomorska 2)

11.30-15.00 – I blok konferencji „Dlaczego warto wracać do bolesnej przeszłości?” (sala wykładowa LOK, ul. Pomorska 2)*

17.00 – Inauguracja wystawy plenerowej „Cierpieli i ginęli dla innych” na pl. Inwalidów. Wystawa poświęcona krakowianom represjonowanym przez Niemców za pomoc ludności żydowskiej.

9 września (sobota)

Wycieczka autokarowa do Krzesławic, gdzie odbędzie się zwiedzanie miejsca pamięci w Forcie 49 „Krzesławice” (wycieczka dla ok. 100 osób, będzie obowiązywała wcześniejsza rejestracja poprzez COZ)

10.30 - Wyjazd z Krakowa z przystanku autobusowego Pl. Inwalidów w kierunku Kleparza

11.00 - Zwiedzanie (dyr. Młodzieżowego Domu Kultury Fort Krzesławice 49, Leszek Dziadoń)

12.30 - Powrót

10.00-13.00 – II blok konferencji „Dlaczego warto wracać do bolesnej przeszłości?” (sala wykładowa LOK, ul. Pomorska 2)**

12 września (wtorek)

09.00-17.00 – gra terenowa „W służbie Ojczyźnie i bliźniemu” opowiadająca o działalności konspiracyjnej Szarych Szeregów oraz pomocy dla ludności żydowskiej (ul. Pomorska 2).

Konieczna jest wcześniejsza

rejestracja mailowa: gry@mhk.pl

*Program I bloku konferencji „Dlaczego warto wracać do bolesnej przeszłości?” - 8 września (piątek)

Prowadzenie: Jacek Salwiński, z-ca Dyrektora ds. Naukowych Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

11.30-11.40 - Jacek Salwiński, z-ca Dyrektora ds. Naukowych Muzeum Historycznego Miasta Krakowa - *Powitanie gości.*

11:40-12.00 - prof. dr hab. Tomasz Gąsowski, Uniwersytet Jagielloński - *Splot relacji polsko-żydowskich w II Rzeczypospolitej.*

12:00-12:20 - dr Mateusz Szpytma, Zastępca Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - *Stosunek społeczeństwa polskiego do zagłady Żydów.*

12:20-12:40 - dr s. Teresa Antonietta Frącek, Dyrektor archiwum Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi - *Wkład Kościoła katolickiego, zwłaszcza zgromadzeń zakonnych żeńskich, w ratowanie Żydów w okresie okupacji niemieckiej.*

12:40-13:00 - dr Grzegorz Berendt, Wicedyrektor Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku - *Stosunek ludności polskiej do Zagłady Żydów na terenach zajętych przez Wehrmacht po 1941 r.*

13:00-13:20 - Dyskusja.

13:20-13:30 - Przerwa kawowa.

13:30-13:50 - dr Martyna Grądzka-Rejak, Biuro Badań Historycznych Instytutu Pamięci Narodowej - *Zagłada Żydów krakowskich w kontekście postaw ludności polskiej.*

13:50-14:10 - dr hab. Janusz Wróbel, Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi - *Stosunek ludności polskiej do Zagłady Żydów na terenie Kraju Warty.*

14:10-14:30 - dr Marcin Urynowicz, Biuro Badań Historycznych Instytutu Pamięci Narodowej - *Zagłada Żydów warszawskich w kontekście postaw ludności polskiej.*

14:30-14:50 - Dyskusja.

**Program II bloku konferencji „Dlaczego warto wracać do bolesnej przeszłości?” - 9 września (sobota)

Prowadzenie: kustosz Monika Bednarek, Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

10:00-10:10 - kustosz Monika Bednarek, Muzeum Historycznego Miasta Krakowa - *Powitanie gości.*

10:10-10:30 - Bartosz Heksel, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa - *Rada Pomocy Żydom na wystawie MHK "Kryptonim Żegota - ukryta pomoc - pomoc ukrytym".*

10:30-10:50 - Piotr Hojka, Muzeum w Wodzisławiu Śląskim - *Marsz Śmierci z KL Auschwitz do stacji kolejowej Loslau.*

10:50-11:10 - Ewa Kołomańska, Muzeum Wsi Kieleckiej - *Przez pryzmat pogromu .... Problematyka upamiętnienia Polaków ratujących Żydów na Kielecczyźnie w latach II wojny światowej.*

11:10-11:30 - Izabela Terela, Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi - *Pamięć o Zagładzie w Łodzi.*

11:30-11:40 - Przerwa kawowa

11:40-12:00 - Ewa Koper, Muzeum - Miejsce Pamięci w Bełżcu - *Pomoc w cieniu obozu zagłady - historie Sprawiedliwych z Bełżca*.

12:00-12:20 - Andrzej Chytkowski - *Upamiętnianie wysiedleń krakowskich Żydów do obozu zagłady w Bełżcu w czerwcu 1942 r. na tle relacji polsko-żydowskich*.

12:20-12:40 - Izabela Chodorowicz, Nauczycielka - *Jak uczyć dzieci, czym była Zagłada? „Aby pamięć nie umarła – Spacerownik z moim Dziadkiem”*.

12:40-13:00 - Dyskusja.

Plakat Dni Pamięci Gestapo

Złożenie kwiatów przez dra hab. Filipa Musiała,
Dyrektora OIPN w Krakowie, przy tablicy pamiątkowej na ul. Pomorskiej 2

Wykład dr Mateusza Szpytmy, Zastępcy
Prezesa IPN

Salwa honorowa

PLIKI DO POBRANIA

[Ulotka z programem Dni Pamięci Ofiar Gestapo \(pdf, 2.68 MB\) 30.08.2017 14:00](#)